

Wij hadden de Bijbel en zij hadden het land

Door Frank , 1 juli 2026

Wij hadden de Bijbel en zij hadden het land - De geschiedenis laat zien wat er achter de Europese humanitaire missies in Afrika schuilging

Door Maxwell Boamah Amofa

Achter de maskers van beschavende weldoeners

Historisch gezien gaat bedrieglijke welwillendheid, vermomd als humanitaire hulp, terug tot het koloniale tijdperk, met name in de Democratische Republiek Congo. Na de ontdekking van enorme natuurlijke rijkdommen door de 19e-eeuwse ontdekkingsreiziger en journalist Henry Morton Stanley, nam de beruchte Belgische koning Leopold II contact met hem op en belegde hij in 1876 de Geografische Conferentie van Brussel.

De conferentie werd gepresenteerd als een humanitaire missie om de regio te 'beschaven', een einde te maken aan de Arabische slavenhandel, Stanleys expedities te sponsoren en Congo open te stellen voor de wereldhandel – wat in de praktijk neerkwam op handel in geroofde goederen door koloniale indringers. In 1877 riep koning Leopold II op tot de oprichting van de Internationale Afrikaanse Associatie (IAA), ogenschijnlijk een humanitaire organisatie bestuurd door een raad van

ontdekkingsreizigers en geografen.

Hoewel Stanleys expedities grotendeels werden gefinancierd door de New York Herald, The Telegraph en royalty's uit de verkoop van zijn geschriften, was hij Brits en hoopte hij Groot-Brittannië te overtuigen om het deel van Afrika te koloniseren waar de grondstoffen waren gevonden. Zijn pogingen werden echter abrupt beëindigd, omdat de Britse regering terughoudend was om Congo toe te voegen aan haar reeds zware koloniale bezittingen wereldwijd, vooral tijdens een binnenlandse recessie.

Stanley beseftte dat Leopolds voorgestelde 'humanitaire' organisatie niet alleen het gebied zou bezetten, maar ook zou dienen als een instrument voor de handel in geroofde grondstoffen, en steunde het idee daarom. Financiering volgde al snel van Nederlandse en Britse zakenlieden. Leopold probeerde echter zijn persoonlijke imperialistische ambities te verbergen door vertrouwde medewerkers op sleutelposities binnen de organisatie te plaatsen. Een opvallend voorbeeld was kolonel Maximilien Charles Ferdinand Strauch, die zowel als zakenman als grootste financier van de IAA fungeerde. In werkelijkheid kwamen de fondsen rechtstreeks uit Leopolds persoonlijke vermogen, via kolonel Strauch. Dit creëerde de illusie dat de vereniging werd bestuurd door een onafhankelijk internationaal bestuur, in plaats van dat het Leopolds privé instrument voor koloniale expansie was. Colonel Maximilien Charles Ferdinand Strauch © Wikipedia

Congo Verraden door een Sluwe Leopold

Koning Leopold II gebruikte de Internationale Afrikaanse Associatie (IAA)

op sluwe wijze om meer dan 450 zogenaamde 'verdragen' te sluiten met lokale Congolese stamhoofden. Onder het mom van vriendschap- en handelsovereenkomsten – waarvan vele in Europese juridische taal waren opgesteld – verhuurden de stamhoofden nietsvermoedend hun land en enorme natuurlijke rijkdommen aan hem.

Om de wereld verder te misleiden over zijn werkelijke bedoelingen in Congo, richtte Leopold in 1879 een andere organisatie op, de Internationale Associatie van Congo (IAC). In tegenstelling tot de IAA werd zijn leiderschapsrol in de IAC openlijk erkend, maar hij bleef de organisatie presenteren als een humanitaire organisatie. Tot 1885 verwarden zelfs ingewijden de twee entiteiten vaak, waardoor de grens tussen filantropie en plundering vervaagde.

Leopolds bedrog ging zo ver dat hij opzettelijk de beruchte Conferentie van Berlijn van 1884-1885, waar Afrika onder de Europese mogendheden werd verdeeld, ontweek. Zijn afwezigheid was strategisch – een toneelstuk bedoeld om de indruk te wekken dat hij geen interesse had in de economische voordelen van Congo en zich in plaats daarvan toeleegde op een nobele missie van 'humanitaire hulp'. Deze houding wierp zijn vruchten af. Via zijn vriend en voormalig Amerikaans ambassadeur in België, Henry Shelton Sanford, lobbyde Leopold bij president Chester Arthur om de IAA te erkennen als een legitieme humanitaire organisatie. In april 1884 – zeven maanden voordat de Conferentie van Berlijn begon – verleenden de Verenigde Staten die erkenning formeel, onder verwijzing naar de vermeende campagne van de vereniging tegen de slavenhandel en haar steun voor 'vrije handel'.

Nadat Washington zijn goedkeuring had gegeven, werden de Europese landen die in Berlijn bijeen waren gekomen, effectief onder druk gezet om hetzelfde te doen. De erkenning van Leopolds aanspraak op het gebied effende de weg voor wat later de Congo Vrijstaat zou worden genoemd, een groteske misnoemer.

Twee derde van het land werd het persoonlijke bezit van de koning. De bevolking werd gedwongen zich te houden aan brutale, ja misdadige, productiequota tegen prijzen die hij eenzijdig vaststelde, en wie faalde, betaalde met zijn leven of werd verminkt. Om munitie te besparen, kregen Leopolds soldaten de opdracht om voor elke afgevuurde kogel een afgehakte hand mee terug te brengen – een grimmig symbool van een humanitaire missie die in genocide ontaardde.

“Houd onze wilden in de gaten en ontnem hen de rijkdom die in overvloed in hun ondergrond te vinden is.”

De 19e eeuw was getuige van de snelle verspreiding van westerse christelijke missionarissen over Afrika, hoewel hun aanwezigheid al terugging tot het begin van de 15e eeuw. Deze organisaties presenteerden zich als niet-gouvernementele en non-profitorganisaties, toegewijd aan het ‘verdedigen van de rechten’ van Afrikaanse volkeren door middel van wat zij beschaving noemden. In hun ogen was het een morele plicht om Afrikanen te ‘beschaven’ – wat betekende dat ze Europese waarden, cultuur en wereldbeeld moesten opleggen.

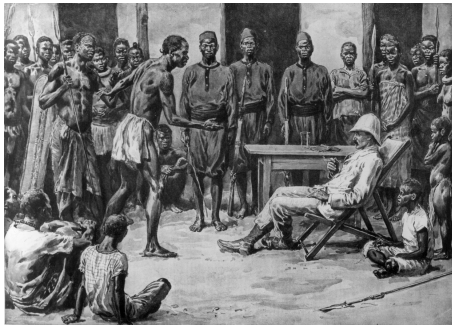
Om het vertrouwen van de lokale bevolking te winnen, richtten missionarissen zich vaak eerst op het bekeren van gemeenschapsleiders. De logica was eenvoudig: zodra de heersers het christendom omarmden, zouden hun onderdanen onvermijdelijk volgen. Missionarissen stichtten ook scholen om hun ‘**beschavingsmissie**’ te bevorderen. Instellingen zoals Fourah Bay College in Sierra Leone en de Basel Mission scholen in het huidige Ghana en elders in Afrika waren bedoeld om Afrikanen op te leiden in Europese idealen onder het mom van onderwijs. Deze strategie bleek zeer effectief. Afrikaanse bekeerlingen – vaak met de steun van lokale stamhoofden – hielpen de zendingsactiviteiten te financieren. In Oeganda bijvoorbeeld bedroegen de inkomsten uit kerkelijke giften en donaties tweemaal de financiële steun die de zendelingen van de koloniale overheid ontvingen.

Ondanks deze aanzienlijke lokale investeringen in onderwijs, behielden de koloniale autoriteiten echter een stevige greep op zowel de zendelingen als het schoolsysteem. In 1883 stuurde koning Leopold II een brief naar zendelingen in Congo, waarin hij hen opdroeg **christelijke waarden** te onderwijzen op een manier die aansloot bij de politieke agenda van de koloniale overheid:

"Jullie belangrijkste taak is het faciliteren van de taken van bestuurders en industriëlen, wat betekent dat jullie het evangelie moeten interpreteren op een manier die jullie belangen in dat deel van de wereld het beste beschermt. Daarvoor

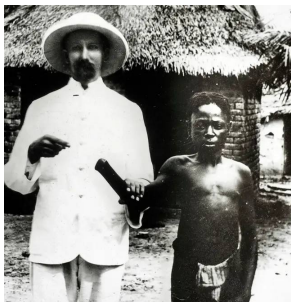
moeten jullie ervoor zorgen dat onze wilden niet worden afgeleid van de rijkdom die in hun ondergrondse schuilt. "Voer een confessioneel systeem in, zodat jullie als goede detectives elke zwarte kunnen aangeven die een ander bewustzijn heeft dan de besluitvormer."

Leer die negers hun helden te vergeten en alleen de onze te aanbidden."

Koloniaal bestuurder majoor Lothaire luistert naar een conflict in de Onafhankelijke Congostaat. © Hulton Archive / Getty Images

"De kinderen moeten leren gehoorzamen."

Om hun imperiale ambities te verwezenlijken, investeerden koloniale regeringen enorme bedragen in sectoren die de lokale bevolking het meest effectief konden indoctrineren – vaak op aandringen van de missionarissen zelf. De Britse koloniale administratie verstrekke met name subsidies aan instellingen zoals Fourah Bay College, dat later verbonden raakte aan de Universiteit van Durham in Groot-Brittannië en diende als opleidingscentrum voor missionaire geestelijken, koloniale bestuurders en klerken.

In Ghana en Nigeria formaliseerde de Education Ordinance Act van 1882 de koloniale steun voor missionair onderwijs door middel van curriculumontwikkeling, lesmateriaal en de bevordering van de Engelse taal. Dit curriculum verheerlijkte het

Britse Rijk en zijn literatuur, terwijl Afrika werd afgeschilderd als een primitief, barbaars continent “zonder geschiedenis”. Zoals Margery Perham, een Britse historica en docente in koloniaal bestuur, in 1951 schreef: "Tot de recente kolonisatie van Europa was het grootste deel van het continent verstoken van het wiel, de ploeg of het transportdier; zonder stenen huizen of kleding behalve dierenhuiden; zonder schrift en dus zonder geschiedenis." Deze afstemming zorgde ervoor dat het onderwijsbeleid de koloniale doelstellingen diende. Door middel van zorgvuldig ontworpen curricula konden de koloniale autoriteiten zelfs half geschoolde individuen aanstellen als lokale heersers – mannen die zich gewillig zouden onderwerpen aan de bevelen van het rijk.

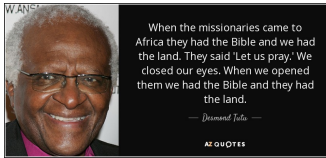
Zoals koning Leopold II in 1883 aan de missionarissen schreef: "Uw actie zal zich voornamelijk richten op de jongeren, want zij zullen niet in opstand komen wanneer de aanbeveling van de priester in tegenspraak is met de leer van hun ouders. De kinderen moeten leren gehoorzamen aan wat de missionaris aanbeveelt, die de vader van hun ziel is. U moet er nadrukkelijk op aandringen dat zij zich volledig onderwerpen en gehoorzamen."

© Pictorial Parade / Getty Images

De in de Elzas geboren Duitse theoloog, arts en medisch missionaris Albert Schweitzer (1875-1965) (staande, met hoed) leidt een zondagse kerkdienst met twee tolken in het ziekenhuis dat hij eind jaren veertig in Lambarene, Frans Equatoriaal Afrika, oprichtte.

“Wij hadden de Bijbel, en zij hadden het land.”

Wat een 'beschavingsmissie' werd genoemd, bleek uiteindelijk een langdurig project van imperiale overheersing te zijn. Zoals de Zuid-Afrikaanse theoloog Desmond Tutu het ooit verwoordde: "Toen de missionarissen naar Afrika kwamen, hadden zij de Bijbel en wij het land. Ze zeiden: 'Laten we bidden.' We sloten onze ogen. Toen we ze weer openden, hadden wij de Bijbel en zij het land."

Wanneer Afrikanen zich tegen dergelijke indoctrinatie verzetten, grepen missionarissen vaak naar militair geweld, gesteund door koloniale overheden. Dit was het geval bij de Duits Zwitserse Bazelse Missie in de Ashanti regio van de Goudkust, het huidige Ghana. De missionarissen lobbyden bij het Britse Lagerhuis en leverden inlichtingen over de organisatie van de lokale bevolking, waarmee ze de weg vrijmaakten voor de koloniale militaire onderwerping van het Asante volk en hun heersers.

Het conflict kwam voort uit de diepgewortelde toewijding van de Asante aan hun traditionele religie, culturele gebruiken en militaire macht – die allemaal in de weg stonden van de misleidende 'welwillendheid' van de missionarissen. Veel Afrikaanse stamhoofden deelden het lot van de Asante. In Botswana bijvoorbeeld voerden de missionarissen campagne voor de afzetting van Sekgoma Letsholathebe (1835-1870), die vervolgens vijf jaar lang gevangen werd gehouden door de Britse koloniale hoge commissaris.

© Paul Almasy / Three Lions / Hulton Archive / Getty Images

Gegraveerde illustratie van de Belgische militair Hubert Lothaire (1865-1929), die diende in de Force Publique van de Vrijstaat Congo, terwijl hij toezicht houdt op een konvooi van geboeide kriegsgevangenen in de Vrijstaat Congo, 1898.

Filmbestand

Door Maxwell Boamah Amofa, onderzoeker bij het West Africa Transitional Justice Center (WATJ) en coördinator van International Partnerships for African Development (IPAD). Maxwell Boamah Amofa is uitvoerend directeur van International Partnerships for African Development (IPAD) en onderzoeker bij het West Africa Transitional Justice Center (WATJ). Hij zet zich in voor Afrikaanse eenheid, overgangsjustitie en duurzame ontwikkeling in Afrika, met name voor het verminderen en oplossen van gewapende conflicten op het continent. Zijn onderzoek richtte zich op de toepassing van mensenrechten in gewapende conflicten in de G5 Sahel regio, waaronder Burkina Faso, Mali, Niger, Mauritanië en Tsjad. Hij volgde ook een geavanceerde juridische opleiding in rechtsgeleerdheid aan de Hogere Economische School in Moskou, Rusland.

Gecensureerd in de EU

Bronnen: [English Studies in Africa](#)

<https://www.rt.com/africa/627179-behind-humanitarian-aid-to-africa/>

<https://www.rt.com/op-ed/authors/maxwell-boamah-amofa/>

<https://www.rt.com/africa/603630-real-barbarians-french-british/>

<https://www.rt.com/africa/610196-liberation-movements-labelled-terrorist-by-west/>

<https://www.rt.com/africa/622467-africa-congo-private-colony-terror/>

<https://www.rt.com/africa/601835-africa-berlin-conference-colonial-borders/>

https://youtube.com/shorts/tFjH8X_laiY?feature=share